

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 08.06.1973, sp. zn. To 19/73, ECLI:CZ:NS:1973:TO.19.1973.1

Číslo: 6/1974

Právní věta: Při zkoumání odpovědnosti pachatele, který je v konečné fázi alkoholismu, za trestné činy spáchané v opilosti, je nutno rozlišit dvě otázky: a) schopnost pachatele odolat požívání alkoholických nápojů, tedy otázku míry jeho závislosti na alkoholu, jež má význam pro dobu před požitím alkoholických nápojů a v průběhu jejich požívání b) otázku míry jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti v době činu. První z uvedených dvou otázek je rozhodná pro posouzení, zda se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti zaviněným požitím alkoholických nápojů ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zák. Druhá otázka má význam pro posouzení přičetnosti pachatele a jeho trestní odpovědnosti podle § 12 odst. 1 tr. zák.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 08.06.1973

Spisová značka: To 19/73

Číslo rozhodnutí: 6

Číslo sešitu: 2

Typ rozhodnutí: Rozhodnutí

Hesla: Alkohol, Nepřičetnost, Přičetnost

Předpisy: 140/1961 Sb. § 8 odst. 1

§ 12 odst. 1

§ 12 odst. 2

§ 219

§ 72 odst. 2 písm. b

§ 72 odst. 4

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ČSR k odvolání obžalovaného zrušil rozsudek krajského soudu v Ostravě ze dne 8. dubna 1973 sp. zn. 2 T 8/73 a vrátil věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

Z odůvodnění:

Citovaným rozsudkem byl obžalovaný uznán vinným pokusem vraždy podle § 8 odst. 1, § 219 tr. zák. a trestným činem rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví podle § 132 odst. 1 písm. a) tr. zák. Za to byl podle § 219 a § 35 odst. 1 tr. zák. odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání jedenácti let, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen do třetí nápravně výchovné skupiny. Podle § 72 odst. 2 písm. b) a odst. 4 tr. zák. mu bylo uloženo ústavní

protialkoholní ochranné léčení.

Pokus vraždy spáchal obžalovaný dne 26. prosince 1972 kolem 18. hodiny v domě č. 3 v S. tím, že v značném alkoholickém opojení udeřil několikrátě čepcem sekery nic netušícího J. B. v úmyslu jej usmrtit. Činu se obžalovaný dopustil v značném afektu zlosti, protože ve snaze s ním zápasit a ukázat mu svou sílu jej J. B., u něhož dlel obžalovaný od rána návštěvou, uchopil proti jeho vůli za klopky saka, vyzdvihl jej a pak jej upustil, takže obžalovaný narazil na stěnu a udeřil se do páteře. Jednáním obžalovaného nebyl J. B. sice usmrcen, byl však vážně zraněn na hlavě tím, že byl zasažen i mozek poškozeného a tak výrazně ohrožen jeho život, který se podařilo zachránit jen díky silné jeho fyzické konstituci a včasnému lékařskému zákroku a lékařské péči. Léčení trvalo do 15. února 1973.

Trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví se obžalovaný podle napadeného rozsudku dopustil před tím v noci 14. prosince 1972, když rovněž v podnapilosti vnikl oknem do prodejny LSD Jednota v Skorošicích, kde odcizil menší množství cigaret a v hotovosti 2800 Kčs, kterou v dalších dnech celou pro sebe spotřeboval.

Tato skutkové zjištění jsou v souladu s výsledky dokazování, avšak závěr rozsudku o příčetnosti obžalovaného v době obou činů nemá dostatečnou oporu v dosavadních důkazech. Nemá ji zejména ve formulaci posudku znalců psychiatrů MUDr. L. H. a MUDr. M. K. podaného v přípravném řízení, ani v doplňující výpovědi dr. H. při hlavním líčení. Soud prvního stupně neuvážil především rozpory ve formulaci posudku. Na jedné straně se v něm jednoznačně zdůrazňuje, že obžalovaný byl vlivem alkoholu požitého před činem v době činů zcela neschopen nejen rozpoznat společenskou nebezpečnost svého jednání, ale i své jednání ovládat, na druhé straně se však tvrdí, že v téže době, tedy při obou činech byly rozpoznávací i ovládací schopnosti obžalovaného jen sníženy, byť i velmi značně až k hranici podstatného snížení, které však nedosahují. V souvislosti s tím konstatuje posudek, že snížení obou zmíněných schopností způsobil rozpad osobnosti obžalovaného spolu s jeho primitivností, způsobený jeho psychickou úchylkou - alkoholismem v konečné fázi. Před naznačeným konečným závěrem uvádí posudek, že se uvedená úchylka projevuje u obžalovaného též nadměrným a soustavným požíváním alkoholických nápojů a závislostí na nich.

V hlavním líčení pak doplnil znalec dr. H. písemný posudek zjištěním, že obžalovaný již stěží odolává nutkání k pití alkoholických nápojů.

Bylo nasnadě vyžádat od jmenovaného znalce již v hlavním líčení vysvětlení rozporu, týkajícího se schopnosti obžalovaného rozpoznat společenskou nebezpečnost svého jednání v době činů a toto své jednání ovládat. Nejen však to: náležité objasnění věci v také závažné otázce, jakou je otázka příčetnosti obžalovaného v době spáchání obou činů, naléhavě vyžadovalo i přesné zjištění míry jeho závislosti na alkoholu, tj. míry jeho schopnosti odolat nutkání požívat alkoholické nápoje, a tím zejména míry jeho odpovědnosti za to, že se před oběma činy přivedl do stavu opilosti zcela vylučující nebo zmenšující jeho příčetnost.

Bez tohoto zjištění nelze považovat závěr napadeného rozsudku za shodný s výsledky dokazování. Podle tohoto závěru schopnost obžalovaného ovládat své jednání „před požíváním alkoholických nápojů“ byla podstatně snížena, avšak rozpoznávací složka a vědomí neblahých následků i sklonů k agresivitě v době požívání alkoholických nápojů zůstaly zachovány, třebaže byly sníženy; proto soud obžalovaného hodnotil jako trestně odpovědného. Rozhodná byla u obžalovaného schopnost rozpoznávací a ovládací a jejich stupeň v době činů a ne - jak rozsudek uvádí - v době před požíváním alkoholických nápojů. Formulace rozsudku svědčí o tom, že soud nerozlišil dvě samostatné a odlišné otázky: a) schopnost obžalovaného odolat požívání alkoholických nápojů, tj. otázku míry jeho závislosti na alkoholu, jež má význam pro dobu před požitím alkoholických nápojů a v průběhu jejich požívání, b) otázku míry jeho rozpoznávací a ovládací schopnosti v době činů.

Posléze uvedená otázka má význam pro posouzení přičetnosti obžalovaného a jeho trestní odpovědnosti za spáchané činy podle § 12 odst. 1 tr. zák. První z uvedených dvou otázek je rozhodná pro posouzení, zda se obžalovaný přivedl do stavu nepřičetnosti zaviněným požitím alkoholických nápojů, třebaže tedy i z nedbalosti ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zák.

Teprve při opakovaném výslechu znalce dr. H. Nejvyšším soudem ČSR byly zmíněné dvě otázky blíže vysvětleny tak, aby byly podkladem pro rozhodnutí soudu.

Tímto vysvětlením byl především odstraněn zdánlivý rozpor ve formulaci posudku. Obžalovaný byl podle toho v době spáchání obou činů vlivem požitého alkoholu při jeho alkoholismu v akutním stavu opilosti, který si přivodil a který zcela vylučoval jeho schopnost rozpoznat společenskou nebezpečnost jeho jednání i jeho schopnost toto jednání ovládat. Kdyby však nebyl v době činů býval v stavu akutního alkoholního opojení, nebyly by zmíněné schopnosti podmiňující jeho přičetnost sice zcela vyloučeny, byly by však v každém případě značně sníženy až těsně k hranici podstatného snížení.

Z právního hlediska to znamená, že zmenšenou přičetnost si obžalovaný v době činu nepřivodil ani z nedbalosti, neboť byla následkem jeho narušeného psychického zdravotního stavu, tj. úchylnky způsobené alkoholismem v konečné fázi, projevivším se rozpadem jeho osobnosti, uvolněním morálních zábran, převahou afektivních složek osobnosti, egocentrismem, hlubokou sociální degradací, sníženými rozumovými schopnostmi a závislostí na alkoholu, vedoucí k nutkavému soustavnému nadměrnému požívání alkoholických nápojů. Za zmenšenou přičetnost není proto obžalovaný - jak již bylo řečeno - odpovědný.

Jeho odpovědnost za úplnou ztrátu rozpoznávací a ovládací schopnosti je podle vyjádření znalce závislá na tom, do jaké míry byl obžalovaný před činy schopen vzhledem k své výše naznačené chorobě odolat nutkání k požívání alkoholických nápojů. Podle znalce by byla ona schopnost zachována jen v stavech, kdy nebylo opojení obžalovaného vlivem předchozího požití alkoholických nápojů akutní (tzv. lucida intervala). A právě tato významná okolnost zůstala neobjasněna, ačkoliv mohla a měla být objasněna výslechem osob, s nimiž byl obžalovaný ve styku před tím, než se vloupal do prodejny LSD Jednota v S., tedy 13. prosince 1972, a od večera 25. prosince 1972, zejména ráno 26. prosince 1972, než zašel k J. B., aby sdělily své poznatky o tom, zda a do jaké míry byl obžalovaný ovlivněn alkoholem. Bylo proto třeba především vyslechnout jako svědka nočního hlídače JZD v T., kde obžalovaný přespal z 25. na 26. prosince 1972, dále osoby, které obžalovaný navštívil ráno 26. prosince 1972, tj. F. B., B. K., J. K. a J. P. sice již vyslechnuté, ovšem nikoli o stavu, v jakém k nim obžalovaný přišel. Bude přitom třeba přihlídnout i k výpovědi obžalovaného ve veřejném zasedání před Nejvyšším soudem ČSR, kde uvedl, že u nočního hlídače, kde přespal, požil též trochu vína a po odchodu od něho pak na cestě k již uvedeným dalším osobám borovičku, kterou mu nabídli mladíci, kteří uklízeli sál pohostinství, kde se před tím pořádala taneční zábava, jíž se zúčastnil i obžalovaný, jenž si však nemohl vzpomenout na jména uvedených mladíků. Bude proto třeba též výslechem obžalovaného zjistit, s kým byl ve styku před tím, než se vloupal do prodejny Jednoty v S., aby mohly být rovněž takové osoby popřípadě vyslechnuty o stavu obžalovaného.

O takto zjištěném stavu obžalovaného (stupni jeho ovlivnění alkoholem) se pak budou musit vyjádřit i znalci psychiatři, do jaké míry může být považován za takový stav, v němž mohl obžalovaný ještě odolat pití alkoholických nápojů (za zmíněné již lucidum intervalum). Tím bude získán podklad pro posouzení, zda si obžalovaný aspoň z nedbalosti přivodil úplnou nepřičetnost.

Na základě toho bude pak nutno, aby soud prvního stupně posoudil, zda byl obžalovaný za své činy a za který z nich se zřetelem k § 12 odst. 1 a 2 tr. zák. trestně odpovědný nebo - což bylo v napadeném rozsudku zcela opomenuto - zda byla přičetnost obžalovaného toliko zmenšena (za což - jak již bylo řečeno - nebyl odpovědný) a zda v tomto případě vzhledem k tomu, že je důvodné uložit mu ústavní

protialkoholní ochranné léčení, je namístě uložit mu snížený trest podle § 32 odst. 2 tr. zák., pokud tím bude možno dosáhnout účelu trestu, jak jej vymezuje § 23 odst. 1 tr. zák.